

5. SINIF

Banka
Nedir?

İndirim
%50

İşlerimizi
saklayalım.

FİNANSAL OKURYAZARLIK

İnternet
Bankacılığı

Kredi kartları
nasıl kullanılır?

Bütçe yapalım.

TEK
YAYINCILIK

İSTİKLAL MARŞI

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül; ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım.
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım,
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı,
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda.
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar, ki şehadetleri dinin temeli,
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecdile bin secde eder, varsa taşım,
Her cerihamdan, İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruhumücerret gibi yerden naaşım,
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal.
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Mehmet Âkif Ersoy

ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen; Türk istiklalini, Türk cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahî seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklal ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin. Bu imkân ve şerait, çok namûsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklal ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar, gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri, şahsi menfaatlerini müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakruzaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evladı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk
20 Ekim 1927

İçindekiler

Temel Finansal Kavramlar.....	7
1. BÖLÜM - PARA	9
Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası	11
2. BÖLÜM - BANKA	15
Bankaların Verdiği Hizmetler.....	18
3. BÖLÜM - ÜRETİM	21
4. BÖLÜM - TÜKETİM	27
5. BÖLÜM - TÜKETİCİNİN KORUNMASI	37
6. BÖLÜM - BÜTÇE	41
7. BÖLÜM - TASARRUF	47
Kaynaklardan Tasarruf	51
Tasarruf ve Ülke Ekonomisi	55
Tasarruf ve Çevre Bilinci.....	55
8. BÖLÜM - YATIRIM	57
Genel Değerlendirme.....	61
Notlarım.....	63

FİNANSAL OKURYAZARLIK

Finans kavramının temelinde para yer alır. Para, para yönetimi ve para ile ilgili tüm hareketliliği kapsayan geniş bir kavram olduğu için banka ve bankacılık ile ilgili tüm işlemler de yine finans kavramının içinde yer alır.

Finansal okuryazarlık; bütçe yapma, tasarruf, borç alma ve yatırım gibi finansal kavramlar hakkında bilgi sahibi olma ve bu bilgileri gerektiği şekilde kullanabilme becerisidir.

TEMEL FİNANSAL KAVRAMLAR

Banka

Tasarruf sahiplerinden topladığı mevduat ya da kendisine ait fonları, kendi hesabına ödünç verme, indirim uygulama gibi yollarla kullanan, değerli eşyaları saklamak için kasa kiralayan yasalarla belirlenmiş şartlara göre hareket eden finans kuruluşu

Bütçe

Devletin, herhangi bir kurum ve kuruluşun, bir aile veya bir kişinin uzak ya da yakın gelecek için planladığı gelir ve giderlerinin ayrıntılarıyla gösterildiği çizelge

Döviz

Uluslararası ödemelerde kullanılacak para ve her türlü ödeme aracı, yabancı ülke parası

Ekonomi

İnsanların ve insan topluluğunun yaşayabilmek için üretme, ürettiklerini satma biçimleri ve bu faaliyetlerden doğan parasal hareket

Fatura

Satılan bir malın cinsini, miktarını, fiyatını ve toplam tutarını belirten ve satıcı tarafından düzenlenerek alıcıya verilen belge

Gelir

Bir kimseye, aileye ya da topluluğa belli zamanlarda belli kaynaklardan, gelen para ya da bir ekonomik birimin belli bir süre içinde kazandığı ücret, getiri, kira vb. biçimindeki para

Gider

(1) Belli bir iş için harcanan paranın tümü. (2) Gelecekte elde edilecek gelirler, değerler için yapılan harcamalar

Kredi

Ödünç olarak alınan ya da verilen para ya da mal

Mevduat

Belli bir süre sonunda ya da istenildiği zaman çekilmek üzere bankaya yatırılan para

Sigorta

Önceden ödenen prim karşılığında, bir kimsenin ya da bir şeyin herhangi bir yönden ileride karşılaşılabileceği zararı gidermek için sigorta konusunda faaliyet gösteren bir kuruluşla yapılan bağlantı sözleşmesi.

Tasarruf

Parayı ya da tüketilecek herhangi bir şeyi dikkatli kullanma, idareli harcama

Tüketici

Mal ve hizmetlerden yararlanan, satın alıp kullanan, yiyip içerek, kullanarak tüketen, üretici olmayan

Yatırım

Parayı, gelir getirici taşınır ya da taşınmaz bir mala yatırarak değerlendirme

Sümerbank Basma Fabrikası - 9 Ekim 1937

1. BÖLÜM

PARA

KONU VE KAVRAMLAR

Kavramlar: Para, Merkez Bankası

- ◆ Para Nedir?
- ◆ Paranın İşlevi
- ◆ Merkez Bankasının Görevleri
- ◆ Paraların Özellikleri
- ◆ Para nasıl Basılır?
- ◆ Paranın İcat Edilmesi

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

1. Herhangi bir ürün ya da hizmeti karşılıksız alabilir misiniz?
2. Hayatımızda para olmasaydı, günlük yaşantımız bu durumdan nasıl etkilenebilirdi?
3. Herkes canı istediği gibi, istediği zamanda para basabilir mi? Neden?
4. Paranın olmadığı bir dünyada insanlar ihtiyaçlarını nasıl karşılayabilirler?

Para Nedir?

Para genel anlamıyla üretici ve tüketicilerin piyasalarda karşılaşarak alışveriş yapabilmelerini sağlayan bir değişim aracıdır. Para deyince aklımıza genellikle madenî paralar ve banknotlar gelmektedir. Ancak genel kullanımının dışında vadesiz mevduatlar ve kredi kartları da para olarak kabul görmektedir. Bunun dışında vadeli mevduat, devlet tahvili gibi değişim araçları ise para benzeri olarak kabul edilebilmektedir.

Vadeli Mevduat Hesabı

Bankaya belli bir süreliğine yatırılan paraya **vadeli mevduat hesabı** denir. Para, bankada belirlenen süre içinde kaldığı zaman diliminde, belli bir getiri (kazanç) sağlar. Belirlenen süre, parayı yatıranın isteğine göre aylık, birkaç aylık ya da yıllık olarak değişebilmektedir.

Vadesiz Mevduat Hesabı

Para bankaya yatırıldığında herhangi bir getirisi olmayan hesap türüdür. Vadesiz mevduat hesaplarında, paranın bankada ne kadar süre kalacağı belirlenmez. İstenildiği zaman bankadan geri çekilebilir.

Devlet Tahvili

Devlet tahvili, devletin çıkardığı ve belli bir getirisi olan, alınıp satılan değerli bir kâğıttır. Devlet garantili olduğu için güvenilir bir yatırım aracıdır. Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılır. Devlet tahvilleri, bankalar ve aracı kurumlar tarafından satılırlar.

Para, bir değişim aracı olmakla birlikte aynı zamanda bir ölçütün de denkliği olup saklama aracı olarak kabul edilir.

ETKİNLİK**Etkinliğin Süresi**
15 dakika

1. Madenî para ve banknotlar dışında para gibi kabul gören diğer varlıklar nelerdir? Aşağıya yazalım.

.....

.....

2. Vadeli mevduat ile vadesiz mevduat hesabı arasındaki fark nedir? Aşağıya yazalım.

.....

.....

3. Devlet tahvili nedir ve neden en güvenilir yatırım araçlarından biridir?

.....

.....

Paranın İşlevi

Paranın temel olarak üç işlevi vardır. Bunlar;

1. Değişim aracı olma işlevi
2. Tasarruf aracı olma işlevi
3. Bir değer birimi olma işlevi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI (TCMB)

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ülkemizde para politikalarının yönetilmesinden sorumlu bağımsız bir kurumdur. **Merkez Bankasının bağımsız olması ne demektir?** Yani para ile ilgili kararlar alırken herhangi bir baskı unsurundan bağımsız olarak hareket eder. Merkez Bankasına herhangi bir kurumdan baskı ya da tavsiye yapılamaz.

Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, 3 Ekim 1930 tarihinde faaliyete geçmiştir.

Merkez Bankasının Görevleri

Merkez Bankasının temel amacı, ülkede fiyat istikrarını sağlamaktır. Yani fiyatların dalgalı bir şekilde iniş çıkışına engel olmak, Türk lirasının değerini korumak asıl amaçtır. Türk lirasının değeri korunduğunda ülkedeki satın alma gücü artar.

Merkez Bankasının görevleri üç ana başlık altında toplanabilir:

1. Banknot basma ve paranın dolaşımını sağlamak: Paranın piyasalara sürülmesi ve yurt içinde dolaşımını sağlayacak organizasyonları yapar.
2. Para politikasını belirlemek: Banka ve diğer para piyasalarını yakından izleyerek, bu kurum ve kuruluşların yasalara uygun hareket edip etmediklerini denetler.
3. Ülkenin ekonomik durumu ile ilgili hükûmete ve diğer mali kuruluşlara bilgi vermek: Piyasaları bir ajan gibi izleyerek bununla ilgili hükûmete bilgi verir.

Sahte Para

Merkez Bankası dışında başka hiçbir kurum, kuruluş ya da kişiler banknot basamaz. Bazen banknotları taklit eden sahte paralar basılıp piyasaya sürülebilir. Bu banknotların hiçbir geçerliliği yoktur. Sahte para basımının önüne geçebilmek için Merkez Bankası pek çok önlem alır. Bu önlemler sayesinde, basılan sahte banknotların hiçbiri gerçek banknotlarla birebir benzemez.

Sahte paraları gerçeğinden ayırt edebilmek için çeşitli aletler kullanılmaktadır.

Banknotlarda Güvenlik Önlemleri

Orijinal banknot kâğıdı, yüzde 100 pamuk elyafından üretilmiştir. Ultraviyole (UV) ışık altında parlamaz. Kâğıt renkleri, her kupürün hâkim renginin çok açık bir tonudur. Ayrıca kullanılan kâğıtlar, kirlenmeye karşı oldukça dayanıklıdır.

Sahte banknotların kâğıtları lak adı verilen bir madde ile kaplanır. Bu edenle sahte paralarda UV ışık altında parlama oluşur.

Orijinal banknotların arka yüzünde, siyah ve kırmızı mürekkep ile basılmış iki adet seri ve sıra numarası bulunur. UV ışığı altında bu numaraların; siyah mürekkep ile basılanı yeşil, kırmızı mürekkep ile basılanı kırmızı parlama vermektedir.

Sahte banknotlarda siyah mürekkep ile basılan seri ve sıra numarası UV ışık altında yeşil olarak parlamaz. Fakat bazı sahte paralarda, kırmızı mürekkep ile basılanlar, UV ışık altında kırmızı parlama verecek şekilde taklit edilebilmektedir.

ARAŞTIRMA

Etkinliğin Süresi
20 dakika

Merkez Bankası, sahte para basımının önüne geçebilmek için banknotların basımında pek çok güvenlik önlemi alır.

Merkez Bankasının banknot basımında almış olduğu diğer güvenlik önlemlerini araştırarak aşağıya yazınız.

Merkez Bankasının Para Basması

Merkez Bankası istediği zaman, istediği kadar para basamaz. Para basmanın bazı koşulları vardır. Bu koşullar yerine getirilmeden para basılırsa, paranın değeri düşer ve buna bağlı olarak insanların alım gücü de düşer. Piyasada bol miktarda para olur ama ürünlerin fiyatı o kadar artar ki paranın bolluğu hiçbir işe yaramaz. Bir ülkenin fazla para basabilmesi için o ülkede üretimin de fazla olması gerekir. Kısacası ne kadar üretirsen o kadar para basabilirsin. Bir ülkedeki üretim, ülkedeki basılacak olan paranın karşılığıdır.

Bir ülkedeki gerek sanayi, gerek tarım gerek madencilik ve diğer sektörlerdeki üretim miktarı, ülkede basılacak para miktarını da belirler. Üretim fazla olduğunda ihracat yapılır, ihracat yapıldığında ülkeye döviz girer. Ülkenin sahip olduğu toplam döviz miktarı ne kadar çok olursa, basılacak olan paranın karşılığı da o kadar çok olur.

ETKİNLİK

Etkinliğin Süresi
10 dakika

1. Aşağıdaki ifadelerde boş bırakılan alanları verilen kelimelerden uygun olanları ile dolduralım.

tahvili

vadesiz mevduat

fiyat

üretim

değişimi

ekonomik

vadeli mevduat

bağımsız

- ◆ Bankaya belli bir süreliğine yatırılan paraya hesabı denir.
- ◆ Para genel olarak mal ve hizmetlerin için kullanılan bir araçtır.
- ◆ Para bankaya yatırıldığında herhangi bir getiri sağlamayan hesap çeşidine hesabı denir.
- ◆ Devletin çıkardığı ve belli bir getirisi olan, alınıp satılan değerli kâğıda devlet denir.
- ◆ Ülkemizde para basımında tek yetkili kurum olan Merkez Bankası bir kuruluştur.
- ◆ Merkez Bankasının temel amacı, ülkede istikrarını sağlamaktır.
- ◆ Merkez Bankası, ülkenin durumu ile ilgili hükûmete ve diğer mali kuruluşlara bilgi verir.
- ◆ Merkez Bankasının basacağı para miktarı, ülkedeki miktarına bağlıdır.

1. Aşağıda para ile ilgili verilen ifadelerden hangisi doğru değildir?

- A. Para; mal ve hizmetlerin karşılıklı değiş tokuşunu sağlayan bir araçtır.
- B. Para; mal ve hizmetlerin değerini ölçen bir araçtır.
- C. Bazı mal ve hizmetler sadece madenî para ile satın alınabilir.
- D. Kredi kartları ve vadesiz mevduat hesapları da para olarak kabul edilebilmektedir.

2. Aşağıdakilerden hangisi vadesiz mevduat hesabı ile ilgili doğru bilgidir?

- A. Para, belirlenen bir sürede bankada kalır.
- B. Para hesapta durduğu süre içinde herhangi bir getirisi yoktur.
- C. Hesapta duran paranın, hesap sahibine getirisi vardır.
- D. Banka kartı ile bu hesaptan alışveriş yapılamaz.

3. Sahte para basımını önlemek için Merkez Bankası aşağıdaki hangi önlemi alır?

- A. Paraların üzerinde çeşitli işaretler bulundurur.
- B. Polisle iş birliği yaparak sahte para basanları takip eder.
- C. Sahte paraları ayırt edebilecek aletler geliştirir.
- D. Sahte para basımını önlemek için piyasaya çok fazla para sürer.

4. Hangisi, Merkez Bankasının bastığı banknotlara ait bir özelliktir?

- A. Banknotların üzerinin lak denilen bir madde ile kaplanması
- B. Banknotlar için kalın kâğıtların kullanılması
- C. Paranın ne kadar süre kullanılacağıının banknotun üzerinde yazması
- D. Banknot kâğıdının yüzde 100 kâğıt elyafından üretilmesi

5. Bir ülkede Merkez Bankası para basarken, basacağı paranın miktarını hangi ölçüye göre belirler?

- A. Bir yıl içinde üretilen buğday miktarına göre
- B. Ülkede toplam üretim miktarına göre
- C. Bir yıl içinde ülkede işlenen maden miktarına göre
- D. Ülkede üretilen teknolojik ürünlere göre

5 - B

4 - D

3 - A

2 - B

1 - C